

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu II.**Despre sufragiu.**

Din cele dise in capitolulu precedente se pôte vedea, că modulu cum se tractesa afacerile publice pôte oferi unu indicu fôrte siguru despre starea actuala a moravurilor si a sanetatiei corpului politicu. Cu câtu domnesce mai multa intielegere in adunari, adeca, cu câtu decisiunile luate se apropia de unanimitate, cu atâtu este mai dominantă si vointi'a generala. Lungile debateri, dissensiunile, tumultuositatele anuntia preponderanti'a intereselor particulare si declinarea Statului.

Acêsta se pare mai puçinu evidentu, candu in cadrulu Constitutiunei au locu doue sêu mai multe clase, că la Rom'a, patriciani si plebei, a caroru certe turburau adesea comitiile, chiaru in tempurile cele mai frumöse ale republicei. Inse acêsta exceptiune este mai multu numai aparenta decâtu reala, pentru că atunci prin viciulu inherentu corpului politicu, exista doue State in unulu, si aceea ce nu este adevratu despre amendou la olalta, este adevratu pentru fiacare din ele separate. Si in fapta, chiaru in tempurile cele mai oragiöse, plebiscitele poporului, candu nu se amestecă senatulu, se faceau totudeauna in liniste si cu mare majoritate a sufragieloru: ne avendu cetatienii decâtu numai unu interesu, nici poporulu nu avea decâtu numai o vointia.

La cealalta extremitate a cercului unanimitatea revine si acêsta este: candu cetatienii, caduti in servitute nu mai au nici libertate nici vointia. Atunci fric'a si magulirea schimba sufragiulu in unanimitate si nu se mai deliberesa, ci sêu adorésa sêu blastema. Astfeliu eră infamulu modu alu senatului de a delibera supt imperatori, si acêsta se facea câteodata luanduse precautiuni ridicole. T a c i t u observa, că supt Otone, senatorii aruncandu esecratiuni asupra lui Vitelius, in acelasiu tempu facéu unu sgomotu formidabilu, cu scopu că déca din intemplantu Vitelius ar fi ajunsu domnu, se nu póta sci, ce au disu fiacare din ei.

Din aceste consideratiuni diverse se nascu mactimele, dupa care trebuie se fia regulatu modulu de a numerá si a compará voturile, dupa cum vointi'a generala este mai multu sêu mai puçinu usioru de a fi cunoscuta si Statulu mai multu sêu mai puçinu inclinat spre decadentia.

Nu exista decâtu numai o singura lege, care dupa natur'a sa, pretinde unu consimtiementu unanimu si acesta este pactulu socialu, pentru că asociatiunea civila este actulu celu mai voluntaru din lume. Ori-ce omu fiindu nascutu liberu si că domnu preste sine, niminea nu ilu pôte, subt nici unu feliu de pretecestu, supune fără invoierea lui. A decide, că copilulu unui sclavu se nasce sclavu, insemnésa a decide, că elu nu se nasce omu.

Déca la incheierea pactului socialu se afla oposanti, apoi opozitiunea lor nu invalidesa de locu contractulu, ci eschide singuru numai pe aceia, cari nu sunt coprinsi in elu, cari sunt straini pentru cetatieni. Candu Statulu este infintiatu odata, consimtiementulu este implicatu prin domiciliulu ce ilu are cineva in elu: a locui pe teritoriulu seu, insemnésa a se supune suveranitatii.¹⁾

Afara de acestu contractu socialu, votulu majoritatii este totudeauna obligatoru pentru toti ceilalti.

Acêsta este o consecintia a contractului insusi. Dara se va pune intrebarea: cum unu omu pôte fi liberu si totusi se fia fortiatu a se conformá unoru vointie, care nu sunt-ale lui? Cum potu fi oposanti liberi si totusi supusi la acelea, care nu s'au facutu cu consimtiementulu lor?

Eu respundu la acêsta, că cestiunea este reu pusa. Cetatienii consimtu la tôte legile, chiaru la acelea care au trecutu fără voi'a lor si chiaru la acelea care 'i pedepsece candu aru cutesá se le violese, pentru că vointi'a constanta a tuturor membriloru cari constitue Statulu, este vointi'a generala, prin ea ei sunt cetatieni si liberi.²⁾ Candu

¹⁾ Acêsta se intielege totudeauna despre unu Statu liberu, pentru că afara de aceea famili'a, averea, lips'a de asilu, necesitatea, violenti'a potu retienea pe unu locuitoru in tiéra fără voi'a lui, si atunci singuru numai din domiciliulu seu in tiéra nu se pôte conchide la consimtiementulu seu in favorulu contractului sêu pentru violarea lui.

Not'a lui J. J. Rousseau.

²⁾ In Genu'a se cetea pe portile temniteloru si pe lantiurile galereloru acestu cuventu: Libertate. Acêsta aplicatiune a devisei este frumösa si drépta. In

se propune o lege in adunarea poporului, apoi strictu luat cestiunea nu este: aprobarea sêu reprobaria propozitiunei, ci, déca ea corespunde vointiei generale, care este a lor. Fiacare dandu'si votulu seu isi dá parerea sa despre acêsta si din majoritatea voturiloru resulta: declaratiunea vointiei generale. Candu deci invinge opiniunea ce este contrara aceleia pe care o am eu, acêsta nu probesa altu, decâtu că m'am insielatu si că nu este aceea ce credeamu eu vointi'a generala. Déca ar fi invinsu opiniunea mea particulara, atunci, nu asi fi facutu altuceva, decâtu ce asi fi voitu si tocma in casulu acesta nu asi fi fostu liberu.

Este adevratu, că acêsta presupune, că tôte semnele caracteristice ale vointiei generale se află concentrate in majoritate. Candu acêsta nu mai este asia, atunci de ori care partida s'ar tienea cineva, nu mai exista libertate.

Candu am aratatu mai susu, cum cineva substitue vointiele particulare vointiei generale in deliberatiunile publice, am indicatu totuodata in modu suficiente mijlócele practicabile de a preveni acestu abusu si mai la vale voiu mai vorbi érași despre densele. Am indicatu si principiile, prin care se pôte determiná numerulu proportionalu alu voturiloru. Diferenti'a unui singuru votu frange egalitatea, unu singuru oposantu frange unanimitatea: inse intre unanimitate si inegalitate sunt possibile mai multe inpartiri inegale si fiacare din ele, pôte ficsá acelu numeru dupa situatiunea si trebuintiele corpului politicu.

Doue mactime potu servi in generale pentru de a regulá aceste raporturi: antaiu, cu câtu deliberatiunile sunt mai inportante si mai grave, cu atâtu votulu prin care se facu, trebuie se fia mai aprópe de unanimitate; éra alu douilea, cu câtu cestiunea pusa la ordinea dilei este mai urgenta, cu atâtu diferenti'a prescisa a partiloru de voturi se pôte restringe mai tare. In deliberatiuni care trebuiesc terminate momentanu, escedentulu unui singuru votu este de ajunsu. Mactim'a cea d'antaiu pare a fi mai convenabila pentru legi, éra a dou'a pentru afaceri. Dara ori cum va fi, prin combinatiunea ambeloru acestoru mactime, resulta raporturile cele mai bune, dupa cari se pôte ficsá numerulu recerutu pentru majoritatea voturiloru.

Capitolulu III.**Despre alegeri.**

Cu privintia la alegeriile principelui si ale magistratiloru, care precum am fostu disu, sunt acte complekse, existu doue moduri de procedere, adeca: prin alegere si sorti. Si unulu si altulu din aceste doue moduri au fostu practicatu in diverse republici si inca acuma se pôte vedea o mestecatura fôrte complicata a ambeloru, la alegerea dogelui din Veneti'a.

„Sufragiulu prin sorti, dice Montesquieu — Spirit. Legiloru, cart. II, cap. 2. — este potrivit cu natur'a democratiei.“ Fără indoiala, dara pentru ce? „Sortii, continua elu, este unu modu de alegere, care nu ofensesa pe niminea si care lasa fiacarui cetatienu o sperantia rationabila de a servi patriei.“ Nu acestea sunt cauzele.

Déca considera cineva, că alegerea siefiloru este o functiune a guvernului, éra nu a suveranului, va vedea pentru ce alegerea prin sorti este mai convenabila pentru democratia, acarei administratiune este cu atâtu mai buna, cu câtu actele ei sunt mai puçine la numeru.

In orice democratia adevrat'a magistratura nu este unu avantaju, ci o sarcina onerösa, pe care nu o pôte cineva inpune in modu ecuitabilu unui cetatienu mai multu cá celuilaltu. Numai legea pôte se inpuna acêsta sarcina aceleia, asupra caruia au caditu sortii. Pentru că atunci conditiunile fiindu egale pentru toti si alegerea nefindu dependente de nici-o aplicatiune particulara, care se alterese universalitatea legii.

In aristocratia principele alege pe principele, guvernulu se conservesa elu insusi, si aici este loculu celu mai bunu pentru voturi.

Esemplulu alegerii dogelui din Veneti'a confirma acêsta distinctiune in locu se o distruga: acêsta forma mestecata corespunde unui guvern mestecat. Pentru că este o eróre a considerá guvernulu din Veneti'a cá o aristocratia veritabila. De si poporulu nu ia nici o parte la guvern, nobleti'a acolo este poporulu. O multime de bar-

fapta, in ori ce Statu numai reufacétori inpedeca pe cetatieni a fi liberi. Intr'o tiéra in care toti reufacétorii s'aru aflá pe galere, ar domni cea mai perfecta libertate. Not'a lui J. J. Rousseau.

naboti — nobili seraci — nu ajungu nici-odata la vreo magistratura si nu tragu altu folosu din nobleti'a lor, decatu, vanulu titlu de escelentia si dreptulu de a asistá la marele consiliu. Acestu consiliu mare fiindu atâtu de numerosu cá si consiliulu nostru generalu din Genev'a, ilustrii sei membri nu au mai multe privilegii decâtu au simpli nostrii cetatieni. Abstragéndu dela estrem'a disparitate ce exista intre aceste doue republice, totusi este evidentu, că burgesia Genevei corespunde exactu patricianiloru venetiani, éra nativii si domiciliatii corespundu citadiniloru si poporulu din Veneti'a. Tieranii nostrii corespundu supusiloru pe cari 'i are pe uscatu. Scurtu disu, din ori ce punctu de privire s'ar considerá acêsta republica, abstractiune facéndu de marimea sa, guvernulu ei nu este mai aristocraticu cá alu nostru. Singur'a diferentia este, că noi ne avendu siefu pe viétia, nu avemu aceeași lipsa de sorti.

Alegerea prin sorti ar avea cele mai puçine inconveniente intr'o democratia adevrata, unde fiindu toti egali prin moravuri, prin talente, cátu si prin mactime si avere, alegerea ar deveni aprópe indiferenta. Dara am disu, că nu exista nici unde o democratia adevrata.

Candu alegerea si sortii se gasescu mestecate, cea d'antaiu trebuie se fia intrebuintiata la distribuirea acelu functiuni, care pretindu talente, precum sunt functiunile militare, éra cealalta se potrivece la acele functiuni, pentru acaroru ocupare este suficiente unu bunu simtiu, ecuitate, si integritate de caracteru, precum sunt functiunile judecatoresci, pentru că intr'unu Statu bine constituitu, acele calitati sunt proprietate comuna a tuturor cetatieniloru.

In guvernulu monarchicu n'au locu nici sortii nici sufragiulu, pentru că monarchulu fiindu de dreptu, singurulu principe si magistratu unicu, alegerea ausiliariloru sei nu apartiene decâtu singuru numai lui. Candu abatele de Saint-Pierre au propusu de a inmulti consiliarii regelui Franciei si de a 'i alege prin scrutiniu, nu s'au cugetatu, că prin aceea propune schimbarea formei guvernului.

Ne aru mai remanea a vorbi despre modulu de a'si dá si a stringe voturile in adunarea poporului, dara se pôte că espunerea istorica a institutiuniloru Statului románu in acêsta privintia, va esplicá mai bine tôte acele mactime, decâtu cum o asiu potea face eu. Nu este nedemnu pentru unu cetitoru judiciosu de a vedea puçinu mai cu de ameruntulu, cum se tractau afacerile publice si particulare intr'unu consiliu de 200.000 ómeni.

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vien'a, 23 Decembre

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.55 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.30 1/2 „
Imperialu rusescu	„ 89.64 „
Moneta germana de 100 marce	„ 57.70 „
Sovereigns englesi	„ 12.— „
Lira tureésca	„ 10.65 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ —.— „

Pentru**Craciunu si Anulu nou**

se recomanda marele si de nou asortatulu depositu de orológe alu lui

Johann Buschek

din Sibiu Strad'a Cisanadiei Nr. 16, cu cele mai bune orológe de auru si argintu, lantiuri de auru si argintu probate prin oficiulu de puntiare c. reg.

- Orológe cilindre de argintu 10, 12, 14, 16 fl. Remontoire cilindre de argintu 15, 18, 20, 22, 24 fl.
- Ancre de argintu 15, 16, 18, 20, 24 fl. Ancre remontoire de argintu 19, 20, 24, 30, 40 fl.
- Orológe de auru pentru dame 18, 20, 22, 24, 30, 36, 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 fl.
- Remontoire de auru pentru dame 40, 46, 50, 56, 60, 75, 80 fl., 120, 150 fl.
- Ancre de auru pentru domni 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 fl.
- Remontoire ancre de auru pentru domni 40, 46, 50, 58, 60, 70, 80, 90, 120 fl.
- Lantiuri de auru pentru domni si dómne 24, 26, 28, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 100 fl.
- Lantiuri de argintu 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 fl. Lantiuri de talmi-auru 1 fl. 50 cr. 2, 4, 5, fl.
- Orológe de parete remontoire parisiane 14, 15, 16, 18, 20, 24 fl.
- Desteptatori parisiane (Wecker) 5.50 cr. 6, 7, 10, 20 fl.
- Orológe de Schwarzwald 4, 5, 6, 7, 8, 10 pana la 24 fl.

Orice reparaturi se facu in modulu celu mai conscientiosu. Comande se esecutédia priu ramburse (Post-Nachnahme.) Pachetarea gratuita. Pretiurile-curente se tramitu la cerere. (108) 6—10